

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Universitätsbibliothek Paderborn

**De Ivstitia Et Ivre Libri Decem, Reuerendi P. F. Dominici
Soto, Segobiensis, Ord. Præd. Theologi præclariss.**

Soto, Domingo de

Venetiis, 1608

4 An præscriptio dominium in possessorem transferat.

urn:nbn:de:hbz:466:1-38878

ARTICVLVS IIII.

Virum prescriptio dominium in possessorem transferat.

calletur pro se loqui non potest amplio-
rem quoque numerum requirit, praecipue
ubi testamenta, aut non sunt subscripta, aut
sunt oclata, nam in apertis ius naturae ser-
uatur trium testium cum tabellione. Igitur
illic pontifex sumus non est credendus
leges eiusmodi abrogasse, quia non habet
auctoritatem in leges principum nisi qua-
tenus sunt contra ius diuinum, vt ipse Pa-
pa fatetur, can. cum ad verum & cano duo
sunt. 96. distin. neque abrogationis verbo
illic vitur neque talis abrogatio recepta
vnquam a principibus fuit. Igitur licet
alijs preterea duobus modis, gloffa illic re-
xtu interpretetur, satis sit nobis altero duo-
rum modorum respondere, scilicet aut quod
id restringendum est ad pia legata vt ex-
plicatur cap. statim proximo relatum quae
quidem legata minorem exigunt solemnita-
tatem. Vel forte melius quod cum episco-
patus Hostiensis esset in territorio ecclesiae
potuit Papa precipere, vt non seruentur
leges ciuiles. Nam profecto neque in pijs
causis vbique admittitur iure legatum il-
legitimi testamenti, tamen heredes de ho-
nestate illa doceat implere.

Alię so-
lutiones
e cum ef-
ses.

Ad pri-
mū prin-
cipale in
principio
cōclusio-
nis.

Ad 3.

Argumenta autem in capite questionis
obiecta nullius sunt ponderis. Respondetur
enim ad primum finem legis duplici et
cessare posse, scilicet aut generaliter in re-
publica aut in particulari casu, & quando
cessat primo modo, cessat lex, quando ve-
ro non nisi in particulari, non cessat, vt la-
te expositum est. Quod autem Adrianus
subdit de correptione fraternae, nulla simi-
litudine pugnat. Praeceptum nanque cor-
reptionis fraternae non habet pro fine cō-
mune bonum, sed particularem emenda-
tionem fratris, & ideo quando ille cessat,
superuacanea esset correptio. Finis autem
legum aannulatum illegitimos contra-
ctus, est bonum commune, quod nunquam
cessat. Item praecceptum correptionis fra-
ternae, est affirmatiuum, quod non obligat
nisi quando & vbi oportet, leges autem il-
le sunt generales. Ad tertium demum re-
spondetur, nullum esse inconueniens, vt
quis citra suam culpam & negligentiam
ob fortuitum euentum cohibeatur de suis
bonis disponere, vt pax iura sit in republi-
ca. Leges namque non valent singularia
cuncta cauere.

EXpediimus membrum prius publice
auctoritatis, quae cohibere potest legi-
timum dominium, ne sua bona pro suo li-
bito dispendat. Sequitur ergo secundum,
quod est ad auferendum quoque ciuibus
eadem ipsa bona. Et peculiariter id di-
spuabimus in prescriptioe, de qua qua-
ritur vtum prescriptio dominium ab in-
uito domino auferat, & conferat possesso-
ri? Et arguitur de more a parte negatiua.
Respublica, nisi quando ipsa indigerit ne-
minem ciuium expoliare potest inuitum
sua substantia, praeterquam ratione delicti,
vsu autem venire potest ut abiq vlla pro-
sus domini culpa aut negligentia quispiā
triginta quadragintaque annis possideat
alienum, ergo tunc nulla est causa cui
eiusmodi possessor dominium acquirat.
Secundo. Si prescriptio tanta polleret, vi-
sequeretur vt possessor male fidei pretri-
beret. Nam si causa legis fuit dominium
ob negligentiam punire, non est dignus
minori poena, dum possessor mala fide pos-
sideret, quam dum possidet bona. Tertio ar-
guitur. Si mala fides intra tempus prescrip-
tionis ad restitutionem obligat, sequitur op-
etiam quando possessor dubitat an res qua
possidet, sit aliena, ius prescriptiois in pe-
diatur. Consequens tamen videtur esse cō-
tra August. 14. quest. vnica, cano si viro,
vbi ait, Tandiu quenque possessorem bo-
nae fidei rectissime dici, quandiu se posside-
re ignorat alienum. In contrarium autem
est auctoritas Gelasij 16. quest. 3. cap. Pre-
sulum, & can. quicunque can. placuit qui
bus decernit prescriptionem triginta anno-
rum, etiam inter episcopos & ecclesias vim
obtinere.

Secunda pars humane potestatis, qua
princeps reipublice tam ecclesiastice, qua
ciuilis potest ab inuitis tum bona sua au-
ferre, tum etiam in aliorum transferre do-
minium. Primum ratione subueniendi rei-
publice, vt art. 1. dictum est, vim suam exer-
cere potest, nempe vt dum ei opus est ci-
uium subsidio, eos ad contributionem co-
gat, quoniam sumus, vt ait Paul. ad Roma.
12. membra vnius corporis, & ideo tenemur

mus

mur succurrere corpori nostro. Secundo præterea ratione delicti potest malefactoris bonis suis multare. Etenim quod per quodeunque peccatum mortale ipso facto delictor suis sit priuatus bonis, iam supra tanquam hæreticum reiectum est.

De alijs autem modis, quibus princeps hac fungitur potestate, nihil ad præsentem locum, solum enim de præscriptione nobis est quæstio. Igitur præscriptio nomen iuris est, idem nimirum significans, quod per possessionem præscriptio a lege tempore protrahitur, dominium reiacquirit. Et quamuis non solum inter Doctores, verum & quandoque in iuris contextu explanationis gratia distingui consuecat inter præscriptionem, & viciupationem, quod præscriptio sit rerum immobilium, viciupatio vero mobilium, tamen crebro etiam iura ambabus promiscue videntur vocibus. Viciupare enim nihil aliud est, quam in vfu vendicare. hoc est per vsum legitimo tempore continuatum rei dominium acquirere, vt legitur ff. de viciup. l. viciupatio. idque ipsum est præscribere, loquendum autem est, vt plures, & sententium, vt pauci, & ideo non est, cur non eodem viamur distinctione. Itaque viciupatio duobus modis differt a præscriptione, scilicet, & ratione materiae, vt modo dicemus, & ratione temporis, vt dicere pergitur. Igitur quoniam hic tantum de foro conscientiae disputamus, supponamus tam Imperatorum, quam Pontificum leges.

Quæstio triennale fit viciupatio. præscriptio vero altera est longi temporis, altera vero longissimi. Præscriptio longi temporis per decennium inter præsentem, & per 20. annos fit inter absentes, vt eod. In tit. subsecquitur, & ead. l. C. & C. de præscript. longi tempor. l. mala fidei. Ratio enim postulat, vt præsentium negligentia, nempe, qui in eadem provincia, vel in eadem vrbe commorantur, breuiori tempore puniantur, quam absentium, ad quos non tam cito penetrare potuit rerum notitia. Præscriptio autem longissimi temporis est triginta annorum inter præsentem, & quadraginta inter absentes, quæ in rebus Ecclesiasticis est necessaria. De qua ideo præscriptio pluræ extant, cap. 16. quæst. 3. Et licitata, quas actiones. hæc omnia distin-

guuntur, scilicet quæ decennalis, & vicennalis præscriptio in secularibus sufficiat, vicennalis autem, & quadragenalis competat religiosis rebus. Viciupatio vero triennio fiat, inter præsentem, aut quadriennio inter absentes. Atque hoc proprie loco viciupatio a præscriptione distinguitur. Romana vero Ecclesia, vt illic subiungitur, gaudere debet tempore centum annorum, itaque contra illam breuius non præscribitur.

Quocirca etsi Imperator præcedenti lege, vt inter omnibus Ecclesijs hoc tempus centum annorum indulisset, modo tamen sola Ecclesia Romana illa gaudet, iuxta tenorem eiusdem authentici, quas actiones, vt habetur 16. quæstio. 3. cap. nemo. His ergo prænotatis quæstio nostra est, an in conscientia qui præscriptis temporibus rem possedit, quamuis postea rescierit ea esse alienam, tunc illam possideat? De qua re tres sunt diuersæ opiniones duæ nimirum extremæ, quarum altera tenet, quod tempus est iudicandum secundum leges concedentes præscriptionem cum mala fide. Et hæc est glo. cap. fin. de præscriptionibus. Altera vero, quod quamuis bona fide toto tempore legis quis rem possideat, nihilominus quouiscunque rescierit eam esse alienam, etsi in foro exteriori res sibi possessa adiudicetur: tamen in conscientia nunquam est totus quousque eam restituat. Et hæc est summa Rosellæ, in verbo, præscriptio. Inter has ergo nos media via incidentes, duabus conclusionibus ad quoniam respondemus. Prior est: Nemo beneficio humana legis sana conscientia præscribit, nisi toto præscriptionis temporis bona fide possideat. Conclusio est expresse asserta in illa regula Iuris, Possessor male fidei non præscribit. Est autem recolendum, secundum ciuiles leges olim possessoribus et male fidei rem possessam fuisse adiudicari solitam, vt Gratianus ad notauit. 16. q. 3. cano. dilectio. §. potest. Et expresse habetur cap. vigilanti. de præscriptio. vbi refertur Ephelinum legislatorem propter vitandam miserorum segnitiem, & longi temporis errorem, & confusionem, primum omnium tricenariam, vel quadragenariam præscriptionem lege sanxisse. Alexand. vero Tertius, eodem capitulo, easdem leges, vel confutat, vel saltem moderatur, quantum ad hoc quod possessoribus mala fidei non faueant, eandemque reuocationem, seu moderationem Innocen-

cum nõ heãt nisi quadragenalis præscriptio.

Contra Ecclesiã Romanã nõ præscribitur nisi centum annis.

Opiniones duæ extremæ.

Prior conclusio.

Olim possessor male fidei præscribat secundum leges.

form

publice

si legi

uo li

dum,

ubus

id di

quas

ab in

stello

atua.

ri ne

ritum

clidi,

prop

uipia

fidet

ta cut

irar.

rei vi

refcri

inium

ignus

de pol

tio ar

scrip

tur q

es qua

in pe

se co.

vi go.

im ho

offide

autem

Pre

qui

in anno

as vim

is, qua

ua au

te do

edi rei

in exer

est ci

em co

oma

o tene

ma

OTO
ure
pibus
DIE
13

Corrigitur ius antiquum
 Quis possessor male fidei.
 Tunc Tertius in Concilio Lateranen. confirmavit eodem tit. cap. fin. Et ratione probatur, Possessor male fidei dicitur ille, qui conscientius est, aut dubius rem, quam possidet, non esse suam. Accipitur enim hic fides pro conscientia, secundum illud Pauli, Quod non est ex fide, id est conscientia concors, peccatum est. Qui autem contra conscientiam rem alienam possidet in peccato perdurat, & qui addubitat, seruari tenetur veritatem, peccatum autem nemini suffragatur, ergo eiusmodi possessori nullum patrocinatur civile ius. Atque hæc rationem huius conclusionis assignat eodem capite Innocent. Quare gloss. que dicit non credere Papam potuisse leges illas reuocare, nullius profecto est probabilitatis. Nam etsi potestas Imperialis distinetur a Pontificia, neque sit (velli aiunt, quos supra refellimus) simpliciter, & absolute illi per omnia subdita, tamen quia quantum ad animarum regimen spiritualis temporalis diuinitus est prelata, potest leges civiles delictorum fauores de medio tollere, qualis certe est, que possessoribus male fidei fauere. At quores patenior fiat, vel glossa illa vult leges civiles possessoribus male fidei in conscientia tradere rem possellam. Et iste esset intolerabilis error, est enim contra naturam quod latro, aut qui mutuum accepit, propterea quod decem, aut viginti annos in mora sit soluendi, dominium acquirat. Aut vult id tantum, vt sentire uideatur, & S. Thom. quolib. 2. art. 25. interpretari, quod negligenti domino post illud tempus non detur petendi ratio, quemadmodum decepto citra dimidium iusti pretij denegatur in iudicio actio, licet alter teneatur in conscientia excessum iustitiae restituere. Sed neque hic sensus ulli est equitati consonus, quoniam in emptionibus, & uenditionibus presumpcio legis est, quod cum pretia rerum non sint ita plane omnibus comperta, possit quis ignoranter, & bona fide se quialcio pro iocem uendere ultra iustitiam, & ideo denegatur alteri actio ad rescindendas lites. Quod autem nefarius latro, aut usurarius, aut qui mutuum accepit per manifestum, diuinitumque peccatum ius acquirat, ut legum beneficio protegatur, ne cogatur solvere, nulla fert ratio, etiam si alterius negligencia id commeteretur. Posterior conclusio. Possessor bonæ fidei elapso legitimo

tempore, tuta conscientia rem tanquam propriam possidet, quoniam lex civilis dominum ipsum re vera constituit. At, ne per ignota ulterius progrediamur, explicare congruit, quoniam sint ad bonam fidem requisita. Ad quod respondetur, exacta esse quatuor. Primum omnium requiritur substantia ipsa fidei, hoc est scientia, vel credulitas, quod res sit tua. Vbi enim fundamentum hoc non adest, tota præcipronis machina labat. Secundo requiritur possessio. Nam vt habet regula in iustitine possessione non præscribitur, neque vi capimur, v. ff. de viucapio. l. sine possessio. Quæ propter eorum ius spirituale laici non competat, licet laicus ius aliter possidendi te exigendi decimas quadraginta vel quinquaginta annis, nunquam præscribitur, quia non est possessionis capax, neque res illa est præscriptibilis. Potest inquam decimas recipere ex concessione, non tamen quod penes ipsum sit ius exigendi, hoc est imperandi eorum solutionem. Tamen neque seruus, neque Mendicantium religiosus possidere potest, atque adeo neque præscribere. Tertio deponitur titulus, vel naturalis, vel iure legitimus, vel præsumptus. Quia ratione iuris, & virtutis nullo tempore præscribitur, quia vbi dicitur sine titulo per vim. Eadem ratio neque mutuarum. Nam licet titulo mutationis acquisuerit dominium, illo tamen pacto, vt redderet. Si autem latro sine filio bona fide hæreditatem paternam adidit, nimirum credens bona ille legitime fuisset acquisita, & toto tempore præscriptionis illa fide possidet, transacto illo quamuis innotescat, fuisse aliena, tunc manebit in conscientia. Et parimodo, qui a latrone bona fide rem alienam emi, vt habet v. ff. de viucapio. l. si aliena. Nam licet ille titulus non sit vere naturalis, est tamen legis præsumptus. Eadem ratio in calce superioris libri diximus, quod si tenentia iniqua nemini in conscientia ius auferat, aut conferat, vt qui per rem tenentiam mala fide rem acquisiuit, nempe qua quando lata fuit, tenebat esse in iustitiam, nullo tempore præscribat. Nam perinde recipitur latro, si autem arbitrarie se iustam, possidere cepit, sed tamen in fine tempus præscriptionis in notitiam sibi venit tenentiam fuisse iniquam, teneat restituere. Attamen vbi legitimum tempus præscri-

præscriptionis transferit, licet postea id no-
uerit, non tenetur. Nam postquam legiti-
mo titulo, hoc est lege præsumpto, rem bo-
na fide possedit, factus est eius dominus.
Quarto requiritur eandem bonam fidem
toto tempore absque interruptione conti-
nuari, vt expresse habetur cap. fin. de præ-
scriptio. Nam si interrupta fuerit, nempe
quia dominus petijt, aut alia uia, tunc tem-
pora in interrupta non censentur vnum
legitimum constituere. An vero qui de re
illa quam possidet, ambigit, sine sua præ-
scribit, quia longiusculæ est disputatio,
post conclusis demonstrationem adiū-
giunt. Reuertamur ergo his suppositis ad
secundam conclusionem, quam vt dice-
bam, Summa Rosella si impliciter negat in
verbo, præscriptio, & vt Syluest. eodem
verbo. §. 3. refert Anton. quoque de Butr.
in cap. vigilanti, quia credere nequeunt,
leges vero dominium legitimis dominos
præuare posse, eo quod in leui sint negligē-
tia culpa, esset enim vt arbitrantur, contra
ius naturæ, sed tantum denegat eis petiti-
onis actio. Et aiunt isto more suo hanc esse
opinionem Theologorum quos tamen si
vidissent secus pronuntiaissent, cum D. Th.
quolib. 1. art. 2. c. & Scotus 4. distin. 15. &
omnes conclusionem à nobis assertam me-
ritissimo teneant Adria. autem eo modo
procedit, quo superiori articulo, nempe, qd
vbi negligentia veri domini ad culpā per-
tingit mortalem, tunc qui præscripsit iustus
est in conscientia, etiam si postea intellexit
rem esse alienam. Cui quidem iuri il-
lud imponit fundamentum quod Impera-
tor est dominus orbis & ideo potest domi-
nium ab vno in alterum transferre. At ta-
men si ille non fuit mortaliter negligens,
tunc licet in foro exteriori res præscriben-
ti ad iudicetur tenetur tamen in conscien-
tia restituere. Ratio eius est illud suū axi-
oma perperam intellectum, Cessante causa
legis, cessat subinde eius vinculum. Cum
ergo lex præscriptionis in culpa negligē-
tis rem suam fuerit condita, illa cessante,
cessa præscriptionis causa. His verumta-
men non obstantibus absolute asseritur cō-
clusio, quod qui bona fide præscripserit si-
ue dominus negligens fuerint, siue secus,
iustus manet in conscientia quamuis tran-
sacto præscriptionis tempore, rescuerit alie-
num esse, quod possidet. Conclusio proba-
tur non solum auctoritate D. Tho. & Sco-

ti, & Theologorum, vt modo dicebamus
verum & sacrorum Canonum Gelasij, &
concilij Toletani 16. quæst. 3. & Augustin.
loco citato, can. si viro 14. quæst. vnica, &
& de præscriptio can. sanctorum & multis
alijs. Et quod dictæ leges non solum ap-
probentur a Pontificibus in foro exteriori,
sed etiam conscientia, solidissimum sumit-
ur argumentum ex cap. vigilant, & capit.
final. de præscriptio. Nam postquam illic
consulitissimi Pontifices præscriptionem
duntaxat malæ fidei irritauerint a contra-
rio sensu illam confirmant quæ bona fide
subnirunt. Sed quoad rationes descendamus,
nulla est illa Adr. nempe quod Imperator
sit dominus orbis, tum quod illud fal-
sum est, vt supra demonstrauimus, tum
quod etiam si dominus esset regnorum or-
bis, non tamen rerum habet dominium,
vt pro suo libro possit res alienas usurpare.
Quod supra quoque ostensum est.
Præterea, quia non solum Imperator ve-
rum & reges & inferiores principes pos-
sunt facere leges de translatione domini-
orum etiam si non sint rerum domini.

Ratio ergo est quam artic. 1. declarauimus,
nempe quod reipublicæ princeps, tã-
quam pacis custos vt potest criminosos
suis bonis multare ita & ab ipsis iniurijs
pro bono pacis suorum dominia in alios
traducere, idque lege, vt supra diximus in
foro poli cogente atque adeo possidentis
conscientiam pacante. Alioqui, vt supra
arguebamus, si conscientiam possidentis
eiusmodi leges non inquietarent tum
frustraneæ essent, tum etiam iniquæ, quan-
doquidem ei rem adiudicarent qui tamen
eam iusta conscientia possidere, nequiret,
eidemque per sententiam, quæ non ex fal-
sa præsumptione, sed ex certa conscientia pro-
cederet. Isti enim talem principibus ne-
gantes in conscientia facultatem, tanti fa-
ciunt hæc bona exteriora, vt arbitrentur
esse eorum supremum reipublicæ finem, cum
tamen nos Christus tantopere contra ad-
monitos curauerit, vt ad redimendum
tempus contententibus nobiscum de tunica
relinqueremus & pallium. Hæc quip-
pe sancta mediatio iniquis legislatori-
bus alius in corde incidebat quam iudi-
cibus modo, & ideo huiusmodi condide-
runt præscriptionis leges hinc ergo gra-
dum aduersus Adrianum faciamus. Qua-
tuor enim inter alia, argumentis eius
opinio

Respon-
detur.
Adrian.

Opinio
Adrian.

Sola au-
dientia.

OTO
VIRE
DIBUS
DIE
13

quatuor
arg. con-
futaror
for. c. r. a
Adria.

opinio confutatur, hæc scilicet quod si do-
minus non fuit mortaliter negligens do-
minium non amittit. Primum quod in
iure nulla eiusmodi legitur exceptio, quam
tamen sancti Pontifices conscientiarum
consultores non prætermisissent: Secun-
dam quod etsi vulgo non alia præscriptio-
nis causa circumteratur, quam culpabilis
domini negligentia si iura tamen, & ratio-
nes consulat, non hæc est potissima, sed
certe bonum publicum, ut scilicet certa sint
dominia, & error longi temporis tollatur,
& tranquilla sit rerum possessio. Audi legem
primam ff. de usufructu. Nono publico
introducitur est usufructus, ne scilicet quorum-
dam rerum diu & fere semper incerta do-
minia essent, cum sufficeret dominis ad in-
quirenda res suas statuti temporis spatii.
Et cap. vigilanti. de præscript. Ephesinus
inquit legislator, solum propter vitandam
miserorum segnitiam & longi temporis
errorem & confusionem, primus tricen-
nari, & quadragesimali præscriptioni vigo-
rem legis imposuit, non ergo lex punitiva
fuit alieni culpe, sed consultiva communis
boni. A que a deo non ille, sed hic fuit po-
tissimus finis: Quapropter illo cessante ni-
hilominus lex præscriptionis iustitiam in
conscientia. Tertio in corroboracione hu-
ius arguitur. Si culpa domini finis fuisset
legis, profecto vel iniustus fuisset vel quam
rarissime suum assequeretur effectum. Nam
culpa negligentis bona sua per quam ra-
rissime (quo isti non aduertunt) est pec-
catum mortale. Enimvero prodigalitas,
ut omnibus in confesso est, genere tuo non
est mortale. Ob idque neque qui sua bona
negligit, mortaliter unquam peccat, ni-
si accidente, nempe in casu grauis ne-
cessitatis familie aut pauperum quos sibi
alere incumbit, ergo propter illam culpam
tato contingeret præscriptionis iustitia, non
ergo illa fuit causa. Quarto denique ut su-
perius arguebamus, etsi ille fuisset finis ni-
hilominus illo in euentu particulari cessan-
te, non subinde legis vigor extinguitur, sed
si in communi cesset. Est ergo tutus in con-
scientia, qui legitime præscribit, etiam si
postea illi innotuerit, rem possidere que
fuit aliena. Superest ergo tandem id exa-
minare quo supra in line reliquimus. Di-
ximus enim ad bonam fidem exigi, ut ne-
que possessor dubitet rem esse suam, sed
id certe credat alias possessor esset male-

fidei. Enimvero glo. cap. fin. c. de præscrip-
tione, aliter sentit, nempe quod dubians, etiam
si iustam habeat dubitandi causam, nihilominus
est in bona fide. Et citat pro se. §. bonæ fidei. l. qui scit. ff. de iuris. Eo-
demque vergit. Panormitanus quod ait ad-
liter am probari. ex cap. si virgo, supra cita-
to. 1. 4. questio. vnica, ubi ait Augustinus. tan-
diu bonæ fidei possessorem rectissime quæ-
ram dici, quamdiu possidere se ignorat
alienum, cum vero sciuerit, tunc esse male
fidei. Qui enim dubitat, ut cenet Pa-
normita. ignorat. Et arguitur præterea in
favorem huius opinionis. Qui dubitat rem
quam possidet, esse suam potest illa in bona
conscientia in iudicio defendere, donec a
se euincatur, hoc est, iudicio subtraharur,
manet ergo semper in bona fide. At vero
absque dubio contrariam sententiam cre-
diderim, nempe quod tempus quo, quis
non quidem tenui scrupulo, sed probabili
conjectura dubitat rem esse suam, non an-
numeratur præscriptioni, immo tempus
eius legitimum interruptit. Et ratio est,
quod iam habet conscientie vulnus, atque
adeo fides eius non est bona: nam bona
idem est quod sana, & quieta, atque adeo
ille iam non ignorat rem esse alienam, ut
vult August. quod re vera Panormita. ut
probe Adria. in 4. in questione de præscrip-
tione ait, non attentè animaduertit, quia
non erat Dialecticus. Ignorantia enim al-
tera est puræ negationis, id est carentia
scientia, que stat cum dubio, altera vero
prauæ dispositionis, que est contrarium
iudicium. Augustin. ergo non loquitur de
hac posteriori, ut putat Panormita. sed de
priori. Haud inquam vult possessorem in
bona fide manere quamdiu ignorat, hoc est
quamdiu non certe iudicat, aut opinatur
rem esse alienam, sed quamdiu ignorat, id
est, nullam habet, vel probabiliter, vel con-
iecturam, sed certo credit esse suam. Id enim
sonat bona fides, id est ille conscientia
Neque illud §. citatum. ff. de viur. contrarium
insinuat. Illic enim tñ habetur, p. si quis
fundum bona fide ab usufructu emittit, sed ante-
quam fructus perciperet agnouerit esse alie-
num, hoc est probabiles haberit coniectu-
ras, pot quidem fructus percipere quoad
fundus euictus sit, hoc est publico iudicio
sublatas. Non autem haberur quod illa con-
scientia tempus præscriptionis legitime co-
tinuet. Ad rationem autem quam nos adie-
cimus

cimus Adrianus responder, nemini esse li-
 citum rem illam possidere, quam dubitat
 esse suam, nisi quantum temporis sibi con-
 ceditur ad inquirendam veritatem. Quin-
 Adiani vero subdit paulo inferius regulam, vi-
 delicet, quod sicut iniuste quis capit rem,
 de qua dubitat, an sit sua, ita & iniuste te-
 net, & possidet. At vero profecto regu-
 la hæc in primis falsa est, totique iuri ad-
 versa. Enimvero cum melior sit possiden-
 tis conditio, non tanta scientia requiritur
 ad retinendum id, quod possides, quan-
 ta ad capiendum privata auctoritate id,
 quod non possides. Et ideo sub dubio tuti
 possum quam habeo possessionem rei,
 quam sub eodem dubio non possem ab
 alio suscipere. Quando ergo rem habeo,
 de qua dubito, hoc est sub formidine iu-
 dico esse alienam, si nemo ex me petat,
 explorare teneor veritatem, quam si asse-
 qui nevi quam possum, non ideo teneor
 totam dimittere, sed pro ratione dubij,
 vel eum illo diuidere, quem dubito esse do-
 minium, vel pariter erogare in pauperes.
 Ratio ergo quare dubium tollit bonam fi-
 dem, non est quia sub illo non possum rem
 in iudicio defendere, vel illa uti, sed qua-
 ut diximus, fiducia tunc conscientia non
 mereatur nomen bonæ fidei ad præscriben-
 dum. Post hæc autem non est silentio præ-
 tereunda opinio, quam Adria. ex his mo-
 do dictis sibi elicit, nempe vxori, qua hæ-
 sitar, an vir cui coniungitur verè, ac legiti-
 mè suus sit, non solum non licere officium
 debitum ab illo exigere, verum neque ipse
 exactum reddere. Et ad cap. dominus, de
 secundis nuptijs vbi præcipitur redde-
 re respondet id intelligendum esse in fo-
 ro exteriori, cogere enim habitare cum
 illo tamen ei non licet cum ipso se ample-
 xum maritali commiseri, perinde, ac si post
 elancularias nuptias, viuente priore vi-
 ro cogereur habitare cum secundo. Ra-
 tio vero eius eodem semper peccato de-
 linquit. Patet enim, quod sicut dubius
 de re sua, non potest illam possidere,
 ita & dubia illa non potest ad virum ac-
 cedere. Quæ profecto conclusio, sicuti &
 ratio falsissima est, & illi cap. dominus.
 planissime contraria. Illic enim non du-
 bitatur de foro exteriori, sed de conscientia.
 Ob idque discrimen interponitur in-
 ter debitum reddere, & postulare. Et ra-
 tio est plana. Nam maritus legitimam

habet possessionem vxoris, qua ideo non
 potest vxor eum expoliare per hoc, quod
 habeat dubium, quousque sic cetera, sicuti
 ego non possum surripere ab alio sua
 bona, per hoc, quod dubitem esse mea.
 Et ideo illa legitima possessio vxorem ex-
 cusat a fornicatione, dum debitum red-
 dit. Idque expressè habetur cap. laudabi-
 Impu- lem, ne lite pendens longeque apertius cap. gnatur
 inquisitione, de sentent. excommunicatio. opinio
 a quibus profecto capitulis Adrianus in Adria.
 omne vertens latus nevtiquam se extrica-
 re valet. Quod enim in cap. inquisitio-
 ni, de sedaneis conscientijs habeatur ser-
 mo, planè inde colligitur, quod sit tri-
 membris diuisio, nempe vt qui coniu-
 gum certus est coniugium non esse legiti-
 mum, potius sententiam excommunicatio-
 nis humiliter sublineat, quam vt red-
 dat, vel petat, qui vero leui temerariaque
 credulitate id credit, Confessario suo pa-
 rens, respuit scrupulo, & reddat, & petat.
 Qui vero probabili credulitate laborat,
 non reddat, sed petat. Hoc autem mihi
 profecto maiorem iniicit scrupulum, quod
 in illis capitulis, Dominus, & Inquisitio-
 ni. ille qui dubius est petere cohibetur. Ex
 quo statim fit consequens, vtroque hasi-
 tan. encurrum posse debitum petere. Et ratio
 scrupuli mei est, quod si qui dubitat in-
 daganda veritati diligentiam adhibuerit
 sufficientem, neque tamen illam posset as-
 sequi, non est cur a ceatur a petendo, alias
 maneret absque sua culpa semper ligatus,
 vt neque præsentem coniuge vti posset, ne-
 que ad alterum transire, quod concessu
 durum esset. & ideo existimo dicta cap. sic
 intelligi, quod ille, qui probabiliter dubitat
 dum non facit diligentem inquisitionem,
 reddere quidem potest, sed non petere, quia
 est in mala fide, illa tamen facta, arbitror
 sub aliorum censura, posse etiam petere,
 quoniam est in bona fide. Nam tunc vanum
 est habere positivè assensum, virum illum
 non esse suum. Argumenta ergo omnia in
 assertis conclusionibus planè soluta sunt.
 Primi enim antecedens negatur, nempe non
 posse rem publicam quæquam nisi propter
 timen suis bonis priuare, imò potest pro-
 pter pacem. Et quantum ad secundum iam
 satis explicatum est quæadmodum posses-
 sor mala fidei non præscribat, & circa ter-
 tium pariter quæadmodum dubitatio bo-
 nam etiam fidem interrumpat.

QVÆ.

Ad argu-
meta in
prin cō-
clusio-
nis.

OTO
URE
DIBUS
DIII
13